

Z problematyki przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy oraz roszczenia komandytariusza o wypłatę zysku w spółce komandytowej

DOI: 10.53024/2.3.43.2021

GRZEGORZ WOLAK*

STRESZCZENIE

Autor omawia kwestię – wywołującą wątpliwości w nauce i orzecznictwie sądowym – czy roszczenie wspólnika (akcjonariusza) niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę udziału w zysku rocznym spółki (dywidendy) w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością bądź akcyjnej oraz roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej są roszczeniami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej bądź roszczeniami okresowymi w rozumieniu art. 118 k.c. i jako takie przedawniają się w terminie 3-letnim. W jego ocenie przedawniają się w terminie 6-letnim, gdyż nie są roszczeniami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej ani też roszczeniami okresowymi. Postuluje jednak, by terminy te, w ramach nowelizacji kodeksu spółek handlowych, skrócić do 3 lat.

Słowa kluczowe: roszczenie komandytariusza o wypłatę zysku, roszczenie wspólnika (akcjonariusza) o wypłatę dywidendy, roszczenie związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, roszczenie okresowe, termin przedawnienia

I. WPROWADZENIE

W art. 118 k.c. ustawodawca przewidział 3-letni termin przedawnienia dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej. Kryterium „związku z działalnością gospodarczą” jest nieostre i jako takie daje podstawę do wysuwania różnych wniosków co do jego interpretacji.

* Dr hab. Grzegorz Wolak, prof. WSPiA Rzeszowskiej Szkoły Wyższej z siedzibą w Rzeszowie, Katedra Prawa Cywilnego i Prawa Pracy, sędzia Sądu Okręgowego w Tarnobrzegu, ORCID: 0000-0003-3636-8440.

Niewątpliwie utrudnia to stosowanie przepisów o przedawnieniu, co nie sprzyja osiągnięciu ich celu, jakim jest pewność co do możliwości dochodzenia roszczenia¹. W artykule omówiony zostanie problem, czy roszczenie wspólnika (akcjonariusza) niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę dywidendy w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością bądź spółce akcyjnej oraz roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej są roszczeniami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej bądź roszczeniami okresowymi w rozumieniu art. 118 k.c. i przedawniają się w terminie 3-letnim, czy też podlegają przedawnieniu w terminie 6-letnim. Kwestia ta nie jest jednolicie postrzegana w nauce i judykaturze. Najlepiej świadczy o tym zagadnienie prawne, z jakim niedawno jeden z sądów odwoławczym zwrócił się do Sądu Najwyższego w trybie art. 390 § 1 k.p.c.²

Nie zajmuję się w nim bliżej oceną charakteru roszczenia o wypłatę udziału w zysku (tak samo i dywidendy), którego dochodzi wspólnik (akcjonariusz) – przedsiębiorca. Decyzję przedsiębiorcy o uczestnictwie w charakterze wspólnika spółki z o.o. (zawązaniu stosunku korporacyjnego) czy komandytariusza w spółce komandytowej należy traktować jako związaną z jego szeroko rozumianą działalnością gospodarczą. Jak zauważa np. D. Setcki, nadrzędnym celem każdego przedsiębiorcy jest osiągnięcie zysku. W dobie nowoczesnej gospodarki rynkowej jedną z możliwych form inwestowania, niezależną od głównego przedmiotu działalności, jest inwestycja kapitałowa w inny podmiot, jakim może być spółka prawa handlowego, m.in. spółka z o.o. Trudno jego zdaniem obronić tezę, że jednostki organizacyjne wyposażone w zdolność prawną decydują się na takie działanie z powodów

¹ Zob. np.: uchwała SN z 12.05.2017 r., III CZP 5/17, OSNC 2018, nr 1, poz. 7 (z tezą: „Roszczenie osób fizycznych, wspólników spółki cywilnej, którzy na nieruchomości wchodzącej w skład ich majątku wspólnego prowadzą hotel, o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z tej nieruchomości w związku z przebiegiem przez nią gazociągu należącego do przedsiębiorcy przesyłowego przedawnia się w terminie trzech lat”); uchwała SN z 9.03.2017 r., III CZP 69/16, OSNC 2017, nr 11, poz. 121 (z tezą: „Roszczenie spółdzielni mieszkaniowej o uzupełnienie przez jej członka wkładu budowlanego jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej i przedawnia się z upływem trzech lat – art. 118 k.c.”); wyrok SN z 20.10.2016 r., II CSK 53/16, OSNC 2017, nr 7-8, poz. 84 (z tezą: „Roszczenia przewidziane w art. 36 przedawniają się w terminie dziesięciu lat – art. 118 k.c.”); wyrok SN z 20.02.2015 r., V CSK 295/14, Lex nr 1677176 (z tezą 2: „Roszczenie, którego podstawę stanowi art. 49 ust. 3 ustawy z 13.11.2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, nie jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej i ulega przedawnieniu w terminie dziesięcioletnim – art. 118 k.c.”); wyrok SN z 17.01.2018 r., IV CSK 50/17, Lex nr 2558243 (z tezą: „Działalność Skarbu Państwa związana z gospodarowaniem wodami i nieruchomościami, także dotycząca oddawania nieruchomości stanowiących jego własność do użytkowania lub w dzierżawę, jest działalnością gospodarczą. Roszczenie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z takiej nieruchomości przedawnia się więc w terminie określonym w art. 118 *in fine* k.c.”).

² III CZP 14/21.

altruistycznych. W takim przypadku termin przedawnienia tych roszczeń wynosi trzy lata. Z perspektywy rachunku ekonomicznego drugorzędne znaczenie dla przedsiębiorcy ma źródło pochodzenia zysku. W gruncie rzeczy nie jest istotne to, czy zysk pochodzi z umowy sprzedaży towaru związanego z głównym przedmiotem prowadzonej działalności gospodarczej, czy z dywidendy przez spółkę, w której taka jednostka posiada udziały. W ocenie D. Setckiego brak jest przekonujących argumentów, które uzasadniałyby w takiej sytuacji odmienne postrzeganie związku wskazanych roszczeń z prowadzoną działalnością gospodarczą³. 3-letni okres przedawnienia (właściwy dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej) będzie miał dlatego zastosowanie do roszczenia o zapłatę dywidendy oraz roszczenia o wypłatę zysku należnego komandytariuszowi w spółce komandytowej, gdy przedmiotem działalności wspólnika (akcjonariusza) będącego przedsiębiorcą i dochodzącego tego roszczenia jest m.in. utrzymywanie oraz zarządzanie udziałami w spółkach prawa handlowego. Roszczenia przysługujące spółkom handlowym prowadzącym działalność gospodarczą, co do zasady, są natomiast związane z ich działalnością gospodarczą⁴.

II. POJĘCIE ROSZCZENIA ZWIĄZANEGO Z PROWADZENIEM DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

Dla prawidłowego wyznaczenia zakresu stosowania 3-letniego terminu przedawnienia dla roszczeń „związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej” wyjaśnienia wymaga w pierwszej kolejności pojęcie działalności gospodarczej. Cechują ją: profesjonalny charakter, podporządkowanie regułom opłacalności i zysku lub zasadzie racjonalnego gospodarowania, działanie na własny rachunek, powtarzalność działań i uczestnictwo w obrocie gospodarczym⁵. Jak wskazuje się w piśmiennictwie⁶ i judykaturze⁷, 3-letniemu terminowi z art. 118 k.c. podlegają roszczenia przysługujące osobom prowadzącym działalność gospodarczą i mające związek z prowadzoną przez uprawnionego działalnością gospodarczą. Momentem istotnym dla oceny istnienia tego związku jest chwila powstania roszczenia.

³ Zob. D. Setcki, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 18.06.2015 r., III CZP 31/15*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2017, t. XX, s. 422-423.

⁴ Zob. np. M. Mataczyński, M. Saczywko, [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹*, M. Gutowski (red.), Warszawa 2016, komentarz do art. 118 k.c., nb 4.

⁵ Zob. np. uchwały składu siedmiu sędziów SN z 18.06.1991 r., III CZP 40/91, OSNCP 1992, nr 2, poz. 17 oraz z 6.12.1991 r., III CZP 117/91, OSNCP 1992, nr 5, poz. 65.

⁶ Zob. np. P. Machnikowski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), Warszawa 2019, komentarz do art. 118 k.c., nb 5.

⁷ Zob. wyroki SN: z 16.07.2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, nr 10, poz. 157; z 24.04.2003 r., I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117; z 3.10.2008 r., I CSK 155/08, Lex nr 500172.

Chodzi przede wszystkim o roszczenia powstałe w wyniku czynności prawnych dokonanych w ramach działalności gospodarczej. Za związane z prowadzeniem działalności gospodarczej można niekiedy uznać te roszczenia, które powstały w wyniku innych niż czynności prawne zdarzeń prawnych. Dotyczyć to może zdarzeń polegających na zachowaniu przedsiębiorcy, mającym wymienione powyżej cechy działalności gospodarczej, zwłaszcza spełnienia nienależnego świadczenia oraz prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia.

W uchwale Sądu Najwyższego z 25.11.2011 r., III CZP 67/11⁸, zwrócono uwagę na to, że za czynności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej uznaje się czynności podejmowane w celu realizacji zadań mieszczących się w przedmiocie tej działalności w sposób bezpośredni lub pośredni, pod warunkiem jednak, że pomiędzy przedmiotem działalności a czynnościami prowadzącymi do powstania roszczenia zachodzi normalny i funkcjonalny związek. Bez znaczenia jest źródło zdarzeń prawnych, z których wynika określone roszczenie (z czynności prawnej, czynu niedozwolonego, bezpodstawnego wzbogacenia, a nawet z korzystania z cudzej rzeczy bez podstawy prawnej), byleby tylko pozostawało w funkcjonalnym związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Z drugiej strony, nie każde działanie osoby prowadzącej działalność gospodarczą i nie każde jej roszczenie pozostaje w związku z tą działalnością. Nawiązano tym samym do wyróżnianej w orzecznictwie kategorii roszczeń związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, ale nie z prowadzeniem działalności gospodarczej⁹. Powstają one z czynności, które nie polegają na prowadzeniu działalności gospodarczej, nie pozostają z nią w związku, nie polegają na uczestnictwie w obrocie gospodarczym, nie prowadzą do wytwarzania dóbr materialnych, a także nie przynoszą żadnego zysku. Dla zakwalifikowania roszczenia jako związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej przez uprawnionego bez znaczenia jest to, czy dany rodzaj działalności przewidziany jest w statucie lub innym akcie założycielskim uprawnionego i wykazany we właściwym rejestrze¹⁰.

W wątpliwych przypadkach należy przyjmować szerokie znaczenie pojęcia „roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej”, obejmującego roszczenia z umów mających uboczne, pomocnicze znaczenie dla działalności gospodarczej uprawnionego (np. najmu¹¹ czy sprzedaży składników majątkowych

⁸ OSNC 2012, nr 6, poz. 69.

⁹ Zob. uchwała sądu siedmiu sędziów SN z 14.05.1998 r., III CZP 12/98, OSNC 1998, nr 10, poz. 151.

¹⁰ Tak też uchwała SN z 11.06.1992 r., III CZP 64/92, OSNCP 1992, nr 12, poz. 225 z glosą krytyczną S. Dalki, „Orzecznictwo Gospodarcze” 1992, nr 4, s. 22; B. Kordasiewicz, [w:] *System Prawa Prywatnego tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański, A. Olejniczak (red.), Warszawa 2019, s. 721.

¹¹ Za traktowaniem wynajmującego jako przedsiębiorcy wypowiedział się SN w uzasadnieniu uchwały z 29.10.2004 r., III CZP 58/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 173.

przedsiębiorstwa, którego działalność gospodarcza polega na czym innym). Za tym, że związek roszczenia z działalnością gospodarczą uprawnionego nie musi być bezpośredni, przemawia wprowadzenie w art. 22¹ k.c. pojęcia „czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z działalnością gospodarczą”, podczas gdy art. 118 k.c. takiego ograniczenia nie zawiera¹². Odmienne zdania był B. Kordasiewicz, który uważał, że przedawnieniu w terminie 3-letnim podlegać będą tylko te roszczenia, które wynikają z czynności prawnych mających bezpośredni związek z działalnością gospodarczą takiej osoby. Natomiast jeśli występuje jedynie związek pośredni, to jako osobie fizycznej przysługiwać będzie status konsumenta, wyłączający stosowanie 3-letniego terminu przedawnienia¹³. Autor ten, jak się zdaje, wycofał się z tego poglądu, skoro w najnowszym wydaniu *Systemu Prawa Prywatnego*, t. 2, stwierdza, że przychyła się do stanowiska przeważającego, w myśl którego dla kwalifikacji roszczenia jako związanego z działalnością gospodarczą nie jest istotne, czy związek ten jest „bezpośredni”. Tym samym także czynności o charakterze drugorzędnym, czy wręcz ubocznym dla prowadzonej działalności gospodarczej, należy w kontekście przedawnienia uważać za związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, jeżeli tylko istnieje funkcjonalny związek z tą działalnością. Zaraz jednak – dość zaskakująco dla mnie – dodaje, że „okoliczność ta niewątpliwie komplikuje proces stosowania prawa, bowiem dokonanie podziału czynności na związane bezpośrednio i jedynie pośrednio z prowadzoną działalnością gospodarczą z pewnością nie jest zadaniem łatwym”¹⁴. Prawnie relewantny dla dokonania oceny pod kątem tego, czy dane roszczenie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej – i w związku z tym ulega przedawnieniu w terminie 3-letnim – jest moment powstania tego roszczenia. Jakikolwiek późniejsze zmiany w tym zakresie nie wpływają w żaden sposób na wynikający z tego status roszczenia¹⁵.

¹² Zob. P. Machnikowski, komentarz do art. 118 k.c., [w:] *Kodeks...*, nb. Jest on zdania, że taka interpretacja nie budzi zastrzeżeń co do spójności systemu, gdyż inne jest uzasadnienie obydwóch tych przepisów. Tak też: J. Kuźmicka-Sulikowska, *Idea przedawnienia i jej realizacja w polskim kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015, s. 280-286; P. Sobolewski, [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 1*, K. Osajda (red.), Warszawa 2017, s. 855-856; R. Trzaskowski, *Roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 2, s. 5 i n.; uchwała SN z 12.05.2017 r., III CZP 5/17; uchwała składu siedmiu sędziów SN z 9.03.2017 r., III CZP 69/16; wyrok SN z 12.02.2015 r., IV CSK 272/14, Lex nr 1656513.

¹³ Zob. B. Kordasiewicz, [w:] *System Prawa Prywatnego, t. 2, Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański (red.), Warszawa 2008, s. 547, 585.

¹⁴ B. Kordasiewicz, [w:] *System...*, 2019, s. 722.

¹⁵ Tak trafnie np. P. Machnikowski, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 118 k.c., nb 5; R. Trzaskowski, *Roszczenia...*, s. 5; J. Kuźmicka-Sulikowska, *Idea...*, s. 282-283.

III. ROSZCZENIE O WYPŁATĘ DYWIDENDY NALEŻNEJ WSPÓLNIKOWI (AKCJONARIUSZOWI)

Prawo do udziału w zysku rocznym spółki, zwane także prawem do dywidendy, jest jednym z podstawowych uprawnień udziałowców składających się na udział w spółce z o.o., czy też akcję w spółce akcyjnej. Prawo do dywidendy stanowi pożytek w rozumieniu art. 54 k.c. z prawa, jakim jest udział w spółce z o.o. oraz prawo do akcji¹⁶. Jest to podstawowe prawo majątkowe wspólnika (akcjonariusza). Prawo do zysku stanowi zasadniczą formę osiągania przez udziałowców przychodów z inwestycji w spółkę¹⁷. Umowa (statut) spółki ani zgromadzenie wspólników (walne zgromadzenie) nie mogą pozbawić wspólnika (akcjonariusza) tego prawa na przyszłość. Z prawa do udziału w zysku nie wynika jednak bynajmniej obowiązek rozporządzania przez spółkę zyskiem na rzecz wspólników, akcjonariuszy. To, że spółka jako osoba prawna osiągnęła zysk, nie oznacza automatycznie powstania roszczenia akcjonariuszy o spełnienie na ich rzecz świadczenia w postaci wypłaty dywidendy¹⁸.

Zysk określany jest jako nadwyżka majątku spółki ponad wartość wkładów wspólników. Ma on charakter obiektywny. Powstaje i istnieje niezależnie od tego, czy wspólnicy podejmą uchwałę o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za ostatni rok obrotowy. W spółkach sporządzających sprawozdanie finansowe zysk wynika z bilansu spółki. A. Herbet zauważa, że ogólnie rzecz biorąc, zysk to dodatni wynik finansowy spółki, stanowiący różnicę między przychodami, tj. zdarzeniami zwiększającymi kapitał własny lub zmniejszającymi jego niedobór w inny sposób niż przez wniesienie środków przez wspólników, a kosztami. Kwota zysku osiągniętego w pewnym okresie obrachunkowym, po potrąceniu należnego podatku dochodowego od osób prawnych i zrównanych z nim płatności, stanowi tzw. czysty zysk (zysk netto)¹⁹. Autor ten określa prawo do udziału w zysku spółki (prawo do dywidendy) jako uprawnienie do żądania od spółki wypłaty części zysku za dany rok obrotowy (tzn. zysku wykazanego w sprawozdaniu finansowym za dany rok obrotowy), po spełnieniu się przesłanek określonych w przepisach kodeksu spółek handlowych lub umowie spółki. Zgodnie z art. 191 § 1, art. 192 i art. 231 § 2 pkt 2 k.s.h., należą do nich: a) osiągnięcie zysku, który spółka ma prawo przeznaczyć do podziału między wspólników, wykazanego w rocznym sprawozdaniu finansowym, zbadanym w razie potrzeby przez biegłego rewidenta

¹⁶ Zob. np. wyrok SN z 19.01.2009 r., II PK 135/08, Lex nr 736721; postanowienie SN z 7.05.2008 r., II PK 308/07, Lex nr 490350; wyrok SN z 11.03.2008 r., II PK 198/07, OSNAPiUS 2009, nr 11-13, poz. 142.

¹⁷ Zob. A. Herbet, [w:] *System Prawa Prywatnego tom 17A. Prawo spółek kapitałowych*, S. Sołtyński (red.), Warszawa 2015, s. 429.

¹⁸ Zob. J. Frąckowiak, A. Kidyba, W. Popiołek, M. Spyra, [w:] *System prawa handlowego. Prawo spółek handlowych. Tom 2B*, A. Szumański (red.), Warszawa 2019, s. 155-156.

¹⁹ Zob. A. Herbet, [w:] *System...*, s. 427.

(art. 64 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości²⁰) i zatwierdzonym przez zgromadzenie wspólników oraz b) przeznaczenie go do podziału między wspólników uchwałą zgromadzenia wspólników²¹. W rezultacie tzw. ogólne prawo do zysku konkretyzuje się w postaci roszczenia o wypłatę części zysku (roszczenia o wypłatę dywidendy). Jest ono – jak trafnie stwierdził SN w wyroku z 11.09.2002 r., V CKN 1370/00²² – uprawnieniem o charakterze obligacyjnym, które może być przedmiotem cesji, potrącenia, zastawu lub zastawu rejestrowego, egzekucji itd. Do tej chwili, w zależności od stanu bilansowego spółki, można mówić co najwyżej o tzw. nadziei powstania wierzytelności lub ekspektatywie takiego roszczenia, zbywalnej na zasadach obowiązujących w wypadku praw przyszłych²³. Zatem „abstrakcyjne” prawo do udziału w zysku należy odróżnić od „skonkretyzowanego” roszczenia o zapłatę zysku, przeznaczonego do podziału przez zgromadzenie wspólników (walne zgromadzenie). Spółka może nie wypracować zysku, który mógłby zostać przeznaczony na wypłaty, a nawet jeżeli go osiągnie – może pozostawić go w spółce w celu wykorzystania na dalsze inwestycje. W spółce akcyjnej z prawa do udziału w zysku nie wynika obowiązek spółki rozporządzenia dodatnim wynikiem finansowym na rzecz akcjonariuszy. Ustawodawca przyznaje jednak akcjonariuszom formalną (proceduralną) gwarancję w tym sensie, że nakłada na spółkę (zarząd) obowiązek umieszczenia w porządku obrad corocznego zwyczajnego walnego zgromadzenia punktu poświęconego decyzji akcjonariuszy o przeznaczeniu zysku za ostatni rok obrotowy (art. 395 § 2 pkt 2 k.s.h.)²⁴.

Jak zauważa A. Opalski²⁵, podczas gdy umowa spółki z o.o. może wyłączyć rozporządzanie zyskiem z kompetencji zgromadzenia wspólników (art. 231 § 2 pkt 2

²⁰ Dz. U. z 2021r. poz. 217.

²¹ Por. odmienne brzmienie art. 191 § 1 i 2 k.h.

²² OSNC 2003, nr 11, poz. 155.

²³ Zob. A. Opalski, *Kapitał...*, s. 109; I. Komarnicki, *Prawo...*, s. 18 i n. (opowiadający się za dopuszczalnością zbycia przyszłego roszczenia o wypłatę dywidendy pod warunkiem jego powstania) oraz J. Kuropatwiński, *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*, Toruń 2007, s. 70 i n.

²⁴ Zob. A. Opalski, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392*, Warszawa 2016, A. Opalski (red.), komentarz do art. 347, pkt I, ppkt 1.

²⁵ *Ibidem*. Za dopuszczalnym czasowym ograniczeniem bądź nawet wyłączeniem prawa do udziału w zysku w statucie spółki opowiadają się także np. J. Frąckowiak, w: *Kodeks handlowy...*, s. 496; tenże, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, W. Pyziół (red.), Warszawa 2008, komentarz do art. 347, pkt 3; S. Sołtysiński, komentarz do art. 347, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwajca, *Kodeks spółek handlowych. Tom III. Spółka akcyjna. Komentarz do artykułów 301-490*, nb 15; M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 347, pkt 3; M. Modrzejewska, *Prawo do dywidendy a uchwała walnego zgromadzenia wyłączająca zysk od podziału – uwagi na tle przykładów orzeczniczych*, [w:] *Kodeks po 15 latach*, J. Frąckowiak (red.), Warszawa 2018, s. 583-610; A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 301-633 Kodeksu spółek handlowych*, Lex/el. 2021, komentarz do art. 347, pkt 2; J. Bieniak, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 347, nb 5.

k.s.h.) i przewidywać prawo wspólników do „automatycznego” partycypowania w całości lub części wyniku finansowego wypracowanego w ostatnim roku obrotowym, to w spółce akcyjnej ustawodawca nie formułuje wyraźnego umocowania dla umieszczania w statucie tego rodzaju rozwiązań. Statut nie może przyznać wszystkim akcjonariuszom (a tym bardziej niektórym z nich) prawa do stałej dywidendy, niezależnie od decyzji walnego zgromadzenia w przedmiocie podziału zysku. Mimo kategorycznego brzmienia art. 347 § 1 k.s.h. jest on zdania, że w statucie spółki daje się obronić stanowisko o dopuszczalności wyjątkowego, czasowego ograniczenia bądź nawet wyłączenia prawa do udziału w zysku²⁶. Walne zgromadzenie spółki akcyjnej może postanowić o innym „przeznaczeniu” zysku (art. 395 § 2 pkt 2 k.s.h.), jeżeli ustawa albo statut nie stanowią inaczej. Takie decyzje walnego zgromadzenia stanowią „rozporządzenie” zyskiem, a nie „podział” zysku. Odmienne postanowienie statutu może przewidywać np. wypłatę stałej dywidendy²⁷. Przepisy kodeksu spółek handlowych nie wypowiadają się wprost o dopuszczalności podjęcia uchwały o niedzieleniu zysku za dany rok (czyli nadania mu statusu zysku „niepodzielonego”), ale możliwość jej podjęcia jest akceptowana w doktrynie²⁸.

IV. TERMIN PRZEDAWNNIENIA ROSZCZENIA O WYPŁATĘ DYWIDENDY NALEŻNEJ WSPÓLNIKOWI (AKCJONARIUSZOWI) NIEBĘDĄCEMU PRZEDSIĘBIORCĄ

1. Problemem przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy (jako okresowego, jednorazowego, związanego bądź niezwiązanego z prowadzeniem działalności gospodarczej), zajął się Sąd Najwyższy w uchwale z 18.06.2015 r., III CZP 31/15²⁹, w której uznał, że „roszczenie wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o wypłatę dywidendy nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe. W okresie likwidacji spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, do czasu spłaty jej zobowiązań, nie jest dopuszczalne dokonywanie wypłat dywidendy, także wtedy, gdy uchwała o podziale zysku została podjęta przed otwarciem likwidacji (art. 275 § 2 k.s.h.)”. W jej uzasadnieniu odniósł się także do kwestii, czy roszczenie o wypłatę dywidendy w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością jest związane z działalnością gospodarczą spółki. Wskazał, że wierzycielem z tego tytułu jest tylko wspólnik, a spółka jako osoba prawna ma w tym udział dzięki wypracowaniu zysku, który

²⁶ A. Opalski, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 347 k.s.h., pkt I, ppkt 2.

²⁷ Zob. W. Popiołek, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Strzępka (red.), Warszawa 2012, komentarz do art. 347, nb 5.

²⁸ Zob. np. I. Komarnicki, *Prawo...*, s. 84, W. Popiołek, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 347 k.s.h., nb 5.

²⁹ OSNC 2016, nr 6, poz. 67.

uchwałą wspólników został przeznaczony w określonej części na wypłatę im dywidendy. Zaaprobował powszechnie przyjęte stanowisko o działalności gospodarczej spółki kapitałowej i jej statusie przedsiębiorcy, a nie o działalności gospodarczej samego wspólnika przez to, że uczestniczy w spółce³⁰. Spółka kapitałowa może nie prowadzić działalności gospodarczej i nie być w ogóle przedsiębiorcą, gdyż może zostać zawiązana w każdym celu prawnie dozwolonym i wtedy z założenia nie będzie miała zysku do podziału między wspólników. Za 3-letnim przedawnieniem roszczenia wspólnika o wypłatę dywidendy nie przemawia więc prowadzenie przez niego działalności gospodarczej utożsamianej z uczestnictwem w spółce³¹.

M. Mataczyński i M. Saczywko uważają, że związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej nie są roszczenia wspólników (akcjonariuszy) spółek kapitałowych związane ze sferą stosunków korporacyjnych. Uczestnictwo w spółce handlowej (w przeciwieństwie do uczestnictwa w spółce cywilnej) nie stanowi bowiem prowadzenia działalności gospodarczej. Przykładowo roszczenie ustępującego wspólnika ze spółki z o.o. o zapłatę ceny sprzedaży udziałów przedawnia się w terminie 10-letnim³² (obecnie 6-letnim).

Zdaniem J. Frąckowiaka akcjonariusz przez sam fakt objęcia akcji i wykonywania uprawnień składających się na akcję nie jest osobą prowadzącą działalność gospodarczą. Można więc bronić poglądu, iż przedawnienie roszczenia o wypłatę dywidendy wynosi dziesięć lat (obecnie sześć lat). Na tle szerokiej formuły art. 118 k.c. uznaje go jednak za wątpliwy, zważywszy, iż roszczenie o wypłatę dywidendy jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez spółkę, a akcjonariusz bierze udział w tej działalności, uczestnicząc w podejmowaniu uchwał przez walne zgromadzenie lub przynajmniej ma taką możliwość zagwarantowaną. W jego ocenie, 10-letni (obecnie 6-letni) termin przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy powinien się odnosić do posiadaczy akcji niemych, którzy nie mają wpływu na podejmowane w spółce decyzje gospodarcze. Tak długi termin przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy powinien zostać skrócony poprzez wprowadzenie do kodeksu spółek handlowych przepisu wyraźnie rozstrzygającego

³⁰ Zob. uchwała SN z 22.07.2005 r., III CZP 45/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 66.

³¹ Zob. uchwała SN z 25.11.2011 r., III CZP 67/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 69. Za związkiem roszczenia o wypłatę dywidendy z prowadzoną działalnością gospodarczą opowiedzieli się natomiast: J. Frąckowiak, [w:] *Kodeks handlowy. Komentarz*, K. Kruczałak (red.), Warszawa 2001, s. 560; tenże, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, W. Pyziół (red.), Warszawa 2008, komentarz do art. 347, pkt 2; W. Popiołek, komentarz do art. 348, [w:] *Kodeks...*, nb 9; tenże, *Akcja – prawo podmiotowe. Zarys prawa*, Warszawa 2014, s. 84, przyp. 1.

³² Zob. M. Mataczyński, M. Saczywko, komentarz do art. 118, [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹*, M. Gutowski (red.), Warszawa 2016, nb 4.

tę kwestię³³. Pogląd ten nie jest trafny. Inwestycja w udziały w spółce z o.o. czy też w spółce komandytowej oraz akcje spółki akcyjnej nie może być *per se* postrzegana jako *ex lege* związana z prowadzeniem działalności gospodarczej, nawet jeżeli kryterium to jest spełnione w przypadku niektórych wspólników, akcjonariuszy (przedsiębiorców)³⁴. Także fakt, że wspólnik spółki z o.o. czy akcjonariusz uczestniczą w podejmowaniu uchwał przez zgromadzenie wspólników (walne zgromadzenie), a przynajmniej mają zagwarantowaną taką możliwość, nie oznacza, iż prowadzi on działalność gospodarczą (w ramach spółki). Rodzaj posiadanych akcji (nieme jako akcje uprzywilejowane, akcje zwykłe) nie powinien też decydować o charakterze roszczenia o wypłatę dywidendy. Warto tu przywołać uchwałę Sądu Najwyższego z 29.10.2009 r., III CZP 61/09³⁵, w której zajęto się kwestią, czy roszczenie spółki kapitałowej przeciwko wspólnikom albo akcjonariuszom o wyrównanie różnicy między wartością przyjętą w umowie albo statucie spółki a zbywcą wartością wkładu z art. 14 § 2 k.s.h. jest roszczeniem związanym z prowadzeniem przez spółkę działalności gospodarczej, do którego znajduje zastosowanie 3-letni termin przedawnienia, czy też jest to odrębne od działalności gospodarczej roszczenie majątkowe wynikające z zobowiązań wspólników albo akcjonariuszy zaciągniętych w ramach umowy (statutu) spółki, podlegające 10-letniemu (obecnie 6-letniemu) terminowi przedawnienia (art. 118 k.c.). W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy uznał, że: „1. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, do której przed dniem wejścia w życie ustawy z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych, wspólnik wniósł wkład niepieniężny mający wady prawne, korzysta z ochrony przewidzianej w art. 14 § 2 w zw. z art. 612 tej ustawy. 2. Bieg dziesięcioletniego terminu przedawnienia roszczenia, o którym mowa w art. 14 § 2 k.s.h., rozpoczyna się od dnia wniesienia do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością wkładu niepieniężnego na pokrycie udziałów w kapitale zakładowym tej spółki”. Analizując zagadnienie długości terminu przedawnienia roszczenia wyrównawczego z art. 14 § 2 k.s.h., SN wywiódł, że w piśmiennictwie pojawiło się kilka rozwiązań tego problemu. Pierwszym jest termin 3-letni, mający podwójne uzasadnienie. Może on najpierw wynikać z ogólnej reguły art. 118 k.c. określającej termin 3-letni dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej. Byłoby to uzasadnione, gdyby samo uczestnictwo wspólnika w kapitale spółki można potraktować za wystarczającą przesłankę prowadzenia przez niego działalności gospodarczej albo za możliwe do uznania, że czynność wniesienia wkładów

³³ Zob. J. Frąckowiak, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, W. Pyziół (red.), Warszawa 2008, komentarz do art. 347, pkt 2. Tak też W. Popiołek, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 348, nb 9.

³⁴ Tak też co do inwestycji w akcje A. Opalski, [w:] *System...*, t. 17B, s. 403.

³⁵ OSNC 2010 nr 7-8, poz. 99.

na udziały w spółce pozostaje w związku z prowadzoną przez tę spółkę, obojętnie w jakim przedmiocie, działalnością gospodarczą. W tej kwestii orzecznictwo się już wypowiadało, w szczególności wskazując na niezbędne cechy prowadzenia działalności gospodarczej, prowadzenia przedsiębiorstwa, bycia przedsiębiorcą, a wcześniej kupcem i podmiotem gospodarczym. Z dość jednolitego spojrzenia orzecznictwa na te zagadnienia Sąd Najwyższy wysnuł wniosek o konieczności pozostawania zobowiązania wspólnika i roszczenia w stosunku do niego o jego wykonanie w związku z określonym rodzajem działalności spółki. W określeniu 3-letniego terminu przedawnienia w art. 118 k.c. nie chodzi o jakikolwiek związek z prowadzeniem działalności gospodarczej³⁶. W uchwale z 11.06.1992 r., III CZP 64/92³⁷, podkreślono, że w zakresie pojęcia „czynności pozostających w związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa” znajdują się te, które są związane z jego funkcjonowaniem w znaczeniu przedmiotowym. Dzisiaj, mając na uwadze odwoływanie się do art. 55¹ k.c., byłoby właściwiej powiedzieć o znaczeniu przedmiotowo-funkcjonalnym. W takim związku z prowadzeniem przedsiębiorstwa dostrzega się możliwość pozostawania wykonania obowiązku wspólnika co do prawidłowego pokrycia wkładem kapitału zakładowego. Jak trafnie wywiódł Sąd Najwyższy, taka czynność wspólnika nie pozostaje w związku z prowadzeniem przez przedsiębiorstwo (przedsiębiorcę) działalności gospodarczej, nie polega na uczestnictwie w obrocie gospodarczym, nie prowadzi do wytwarzania żadnych dóbr, sama w sobie nie przynosi zysku. Nie wykazuje zatem żadnych cech wymaganych dla prowadzenia działalności gospodarczej w określonym przedmiocie, ogólnie wskazanym w art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej³⁸, a poprzednio w przepisach ustawy – prawo działalności gospodarczej z 1999 r. i ustawy o działalności gospodarczej z 1988 r. Sąd Najwyższy trafnie zwrócił też uwagę na to, że uczestnictwo w spółce, tradycyjnie dla ogółu porządków prawnych, nie jest uważane za prowadzenie działalności gospodarczej, lecz tylko za rodzaj inwestycji finansowej polegającej na lokowaniu wolnych środków finansowych

³⁶ Zob. uchwała siedmiu sędziów SN z 6.12.1991 r., III CZP 117/91, OSNCP 1992, nr 5, poz. 65; uchwała SN z 9.03.1993 r., III CZP 156/92, OSNCP 1993, nr 9, poz. 152; uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów SN z 14.05.1998 r., III CZP 12/98, OSNC 1998, nr 10, poz. 151; wyrok SN z 6.11.1998 r., III CKN 6/98.

³⁷ OSNCP 1992, nr 12, poz. 225.

³⁸ „Działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły” (art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, która utraciła moc z dniem 30 kwietnia 2018 r.; zob. art. 192 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej, Dz. U. z 2018 r., poz. 650). Zob. obecnie art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo Przedsiębiorców (Dz.U. z 2021 r., poz. 162) – „Działalnością gospodarczą jest zorganizowana działalność zarobkowa, wykonywana we własnym imieniu i w sposób ciągły”.

w interesy kapitałowe, wyłącznie jako partycypację finansową w przedsięwzięciu gospodarczym lub innym, z nadzieją na udział w zyskach związanych z udziałem. W konsekwencji doszedł do wniosku, że roszczenie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością skierowane do wspólnika o wyrównanie różnicy między wartością wkładu wniesionego według jego deklaracji a wartością zbywcą (rzeczywistą) nie jest roszczeniem związanym z prowadzoną działalnością gospodarczą. Jest natomiast osobnym od tej działalności roszczeniem, wynikającym wprost z trwającego między wspólnikami oraz między nimi i spółką stosunku prawnego handlowej spółki kapitałowej z ograniczoną odpowiedzialnością.

2. W uchwale z 18.06.2015 r., III CZP 31/15, Sąd Najwyższy trafnie przyjął ponadto, że roszczenie wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o wypłatę dywidendy nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe. Zauważył, że na gruncie art. 191 kodeksu handlowego z 1934 r. dominował pogląd, który wypłatę dywidendy uchwaloną przez zgromadzenie wspólników spółki kapitałowej łączył z roszczeniami okresowymi, przedawniającymi się według kodeksu zobowiązań po 5 latach. Do poglądu tego na tle kodeksu spółek handlowych początkowo nawiązywali niektórzy autorzy, aprobujący okresowy charakter roszczenia o wypłatę dywidendy i 3-letni termin przedawnienia wynikający z art. 118 k.c. Zdając sobie jednak sprawę z tego, że uchwalenie dywidendy może nie następować w każdym roku, zwolennicy tego poglądu mówią obecnie o jej nieregularności i wynikającym z tego nieklasycznym albo warunkowym świadczeniu okresowym, które z natury nie musi być okresowe, wystarczy bowiem uzależnienie jego rozmiaru od upływu czasu, podobnie jak czynszu najmu lub odsetek za opóźnienie. Na poparcie takiej tezy w sposób nieprzekonujący powołują się oni na niektóre stwierdzenia odnoszące się do odsetek za opóźnienie, zawarte w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 27.01.2005 r., III CZP 42/04³⁹. Sąd Najwyższy zwrócił uwagę na to, że w doktrynie przeważa jednak odmienny punkt widzenia, u którego podłoża leży przekonanie, że roszczenie wspólnika o wypłatę dywidendy powstaje w danym roku i jest zależne od tego, czy podjęta zostanie odpowiednia uchwała o podziale zysku za poprzedni rok obrotowy. Roszczenie to nie powtarza się zatem w regularnych odstępach czasu, co decydowałoby o jego okresowej naturze, lecz jest świadczeniem jednorazowym. Podlega więc ogólnemu, 10-letniemu terminowi przedawnienia (art. 118 k.c.), czemu nie sprzeciwia się ani istota świadczenia pieniężnego, jakim jest wypłata dywidendy, ani podnoszona czasem natura spółki kapitałowej, z którą kwestia przedawnienia roszczenia o wypłatę

³⁹ OSNC 2005, nr 9, poz. 149.

jest konfrontowana. Przeciwnie, powołując się na niektóre obce porządki prawne, wskazuje się na ich gruncie na możliwy, znacznie dłuższy termin przedawnienia roszczenia o dywidendę, zwłaszcza na 30-letni termin przewidziany przez prawo niemieckie.

W piśmiennictwie również nie brak słusznych głosów, że roszczenie o wypłatę dywidendy powstaje w danym roku i uzależnione jest od uchwały walnego zgromadzenia, nie ma ono charakteru powtarzającego się świadczenia, które będzie musiało przysługiwać wspólnikowi (akcjonariuszowi) w każdym następującym roku. Roszczenie to ma charakter świadczenia jednorazowego. Nie ma bowiem typowych cech świadczeń okresowych, nie powstaje bowiem w sposób regularny, a wyłącznie wówczas, gdy ziszczą się przesłanki o charakterze obiektywnym i subiektywnym (w przypadku umownej modyfikacji powstawania roszczenia wystarczy niekiedy tylko obiektywne osiągnięcie zysku). Nie jest możliwe założenie, że będzie ono powstawało co roku lub przynajmniej w regularnych odstępach czasu. Dlatego roszczenie o wypłatę dywidendy zarówno w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, jak i w spółce akcyjnej podlega 10-letniemu (obecnie 6-letniemu) terminowi przedawnienia⁴⁰. Pogląd ten, podzielany przez większość nauki prawa handlowego, należy zaakceptować.

I tak A. Opalski⁴¹ zauważa, że świadczenie okresowe polega na stałym dawaniu przez czas trwania stosunku prawnego w określonych regularnych odstępach czasu pewnej liczby pieniędzy (lub innych rzeczy zamiennych). Typowe świadczenia okresowe to m.in. czynsz najmu lub odsetki od pożyczki. Natomiast wypłata dywidendy jest zależna, po pierwsze, od osiągnięcia zysku przez spółkę oraz, po drugie, od przeznaczenia go na rzecz akcjonariuszy, a zatem jako świadczenie wysoce niepewne nie spełnia przesłanki świadczenia okresowego. Dywidenda nie jest uznawana za świadczenie okresowe w prawie niemieckim⁴². Przyjmuje się tam

⁴⁰ Pogląd, że roszczenie o wypłatę dywidendy ma charakter świadczenia jednorazowego, prezentują np.: A. Opalski, *Kapitał zakładowy. Zysk. Umorzenie*, Warszawa 2002, s. 149-150; tenże, [w:] *System Prawa Prywatnego, t. 17B, Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2016, s. 402; tenże, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392*, A. Opalski (red.), Warszawa 2016, komentarz do art. 348, nb 18; G.J. Pacek, *Przedawnienie roszczenia o wypłatę dywidendy*, „Monitor Prawniczy” 2008, nr 20, s. 1119-1120; J. Strzępka, E. Zielińska, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Strzępka (red.), Warszawa 2015, komentarz do art. 193, nb 7; M. Ożóg, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Koźma, M. Ożóg (red.), Warszawa 2012, s. 319-320; A. Herbet, [w:] *System prawa prywatnego, t. 17A, Prawo spółek kapitałowych*, S. Sołtysiński (red.), Warszawa 2016, s. 434-435; D. Setcki, *Glosa...*, s. 420, A. Chłopecki, *Opcje i transakcje terminowe. Zagadnienia prawne*, Kraków 2001, s. 39, przyp. 38; W. Popiołek, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 348, nb 9.

⁴¹ A. Opalski, [w:] *System...* t. 17B, s. 402.

⁴² Zob. literaturę niemiecką przywołaną przez A. Opalskiego, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 348 k.s.h., nb 16.

ogólny (30-letni) termin przedawnienia. Jeżeli 10-letni (obecnie 6-letni) termin przedawnienia w prawie polskim jest postrzegany jako zbyt długi, konieczne jest wprowadzenie wyraźnego przepisu przewidującego krótszy termin, ponieważ wątpliwe są próby rozciągliwej interpretacji pojęcia świadczenia okresowego w celu objęcia nim dywidendy.

M. Chomiuk⁴³ stwierdza, że roszczenie o wypłatę dywidendy podlega 6-letniemu okresowi przedawnienia, przy czym koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego (art. 118 k.c.). Nie jest to świadczenie okresowe, a to dlatego, że powtarzalność i okresowość wypłaty dywidendy nie jest pewna. 3-letni okres przedawnienia dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej będzie miał zastosowanie, gdy przedmiotem działalności przedsiębiorcy jest utrzymywanie oraz zarządzanie udziałami w innych podmiotach, w tym spółkach⁴⁴.

W ocenie A. Nowackiego⁴⁵ roszczenie o wypłatę dywidendy podlega co do zasady 10-letniemu (obecnie 6-letniemu) terminowi przedawnienia, chyba że roszczenie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej wspólnika (art. 118 k.c.). To ostatnie może mieć miejsce tylko, jeżeli przedmiotem działalności gospodarczej wspólnika jest inwestowanie. Nie ma natomiast żadnego znaczenia, czy spółka prowadzi działalność gospodarczą, skoro jej prowadzenie przez spółkę nie jest równoznaczne z jej prowadzeniem przez wspólnika tej spółki przez jego uczestnictwo w spółce. Odwołuje się do uchwały Sądu Najwyższego z 18.06.2015 r., III CZP 31/15.

D. Setcki⁴⁶ stoi na stanowisku, że przedawnienie roszczenia o wypłatę dywidendy przez wspólnika spółki z o.o. podlega, co do zasady, 10-letniemu (obecnie 6-letniemu) terminowi przedawnienia. Jednakże gdy wspólnikiem jest jednostka organizacyjna prowadząca działalność gospodarczą, termin ten wynosi 3 lata z uwagi na związek tego roszczenia z prowadzoną przez wspólnika działalnością gospodarczą.

Zdaniem M. Rodzynkiewicza⁴⁷, dywidenda będąca po stronie wspólnika (akcjonariusza) wierzytelnością jest po stronie bilansu spółki długiem, związanym oczywiście z jej przedsiębiorstwem, gdyż w gruncie rzeczy innych długów

⁴³ Zob. M. Chomiuk, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Warszawa 2020, komentarz do art. 191, nb 7.

⁴⁴ Zob. G.J. Pacek, *Przedawnienie...*, s. 1118-1120.

⁴⁵ Zob. A. Nowacki, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Tom I. Komentarz. Art. 151-226 k.s.h.*, Warszawa 2018, komentarz do art. 193 k.s.h., nb 63.

⁴⁶ Zob. D. Setcki, *Głosa...*, s. 424.

⁴⁷ Zob. M. Rodzynkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2018, komentarz do art. 193, pkt 6.

niż związane z jej przedsiębiorstwem spółka z istoty rzeczy mieć nie może. Nie ma takiej kategorii prawno-ekonomicznej jak „dług korporacyjny niezwiązany z przedsiębiorstwem korporacji”. Ponadto z faktu, że zobowiązanie ma związek z przedsiębiorstwem dłużnika (spółki) nie wynika wcale, iż odpowiadająca mu wiarytelność wspólnika o zapłatę należnej dywidendy ma w takim razie charakter gospodarczy i przedawnia się w terminie 3 lat. Roszczenie o wypłatę dywidendy nie jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez wspólnika (akcjonariusza), z wyłączeniem tych przypadków, gdy wspólnikiem (akcjonariuszem) jest np. fundusz dywidendowy zarządzany przez firmę inwestycyjną, ale z tego nie można wnosić, że w takim razie zobowiązanie spółki nie ma związku z jej przedsiębiorstwem.

A. Herbet⁴⁸ jest zdania, że termin przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy, w przypadku braku odrębnej regulacji k.s.h., należy ustalać na podstawie art. 118 k.c. Orzecznictwo i dominująca część piśmiennictwa optują za przyjęciem 3-letniego terminu przedawnienia, uzasadniając to okresowym charakterem świadczenia, albo jego związkiem z prowadzoną działalnością gospodarczą. Jego zdaniem ta ostatnia, generalnie sformułowana teza, w świetle przeważającego kierunku interpretacji art. 118 k.c., nie zasługuje na poparcie. Bardziej złożona jest ocena charakteru roszczenia o wypłatę dywidendy jako świadczenia okresowego, co jest po części efektem braku precyzyjnych kryteriów wyróżniających tę kategorię. Istotnie, roszczenie to powstaje w ramach stosunku prawnego o charakterze trwałym (ciągłym) i ulega – z biegiem czasu – stopniowej konkretyzacji. Przeciwno takiej kwalifikacji przemawia jednak warunkowy charakter prawa do dywidendy, związany z tym możliwy brak periodyczności (cykliczności) świadczeń oraz niepowiązanie ich wysokości z elementem czasu. Z tego względu opowiada się on za stosowaniem do roszczenia o wypłatę dywidendy ogólnego, 10-letniego (obecnie 6-letniego) terminu przedawnienia. Zdaniem tego autora nie uchybia to zasadności tezy o potrzebie wyraźnego uregulowania i skrócenia terminu przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy, jako postulatu *de lege ferenda*⁴⁹.

Odmienne stanowisko prezentuje np. S. Sołtysiński⁵⁰, uznając, że zobowiązanie spółki należy uznać za świadczenie okresowe podlegające 3-letniemu okresowi przedawnienia (art. 118 k.c.). Uważa on, iż fakt, że w niektórych latach może nie dojść do wypłaty dywidendy, nie przemawia za odmiennym rozwiązaniem. 10-letni

⁴⁸ Zob. A. Herbet, [w:] *System...*, s. 434-435.

⁴⁹ Zob. *ibidem*.

⁵⁰ Zob. S. Sołtysiński, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301-458*, t. 3, S. Sołtysiński (red.), Warszawa 2013, s. 410-411 (za: M. Allerhand, *Kodeks handlowy. Komentarz*, Lwów 1935, s. 559, notka 20).

(obecnie 6-letni) okres przedawnienia byłby okresem zbyt długim dla dochodzenia takich roszczeń (art. 118 k.c.). Pogląd o okresowym charakterze roszczenia o wypłatę dywidendy wyrazili też w piśmiennictwie J. Frąckowiak, I. Komarnicki, podkreślając równocześnie specyfikę owej „okresowości”, K. Bandarzewski i R. Pabis⁵¹.

V. SPÓŁKA KOMANDYTOWA, KOMANDYTARIUSZ I JEGO ROSZCZENIE O WYPŁATĘ ZYSKU

Kodeks spółek handlowych zalicza do spółek osobowych spółkę jawną, spółkę partnerską, spółkę komandytową i spółkę komandytowo-akcyjną (art. 4 § 1 pkt 1 k.s.h.). Spółka komandytowa jako spółka osobowa może we własnym imieniu nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywana. Spółka taka prowadzi przedsiębiorstwo pod własną firmą (art. 8 § 1 i 2 k.s.h.). Art. 109 § 1 k.s.h. przewiduje, że spółka komandytowa powstaje z chwilą wpisu do rejestru. Osoby, które działały w imieniu spółki po jej zawarciu, a przed jej wpisem do rejestru, odpowiadają solidarnie (§ 2). Na gruncie kodeksu handlowego zagadnienie osobowego lub kapitałowego charakteru spółki komandytowej należało do spornych. Część doktryny opowiadała się za mieszanym, kapitałowo-osobowym (hybrydalnym) charakterem spółki komandytowej. Dominował jednak pogląd, że spółka komandytowa jest spółką osobową z występującymi w różnym natężeniu cechami kapitałowymi⁵², choć *de lege lata* ustawodawca jednoznacznie klasyfikuje spółkę komandytową jako spółkę osobową – taki wniosek wynika zarówno z brzmienia art. 4 § 1 pkt 1 k.s.h, jak i z art. 102 k.s.h. – to w piśmiennictwie nie bez racji zauważa się, że niejednokrotnie w spółkach zaliczonych formalnie do spółek osobowych (przede wszystkim w spółce komandytowo-akcyjnej) występują elementy kapitałowe, z drugiej zaś strony w spółkach kapitałowych (zwłaszcza w spółce z o.o.) występują pewne elementy osobowe. Dotyczy to również spółki komandytowej, która będąc formalnie spółką osobową, wykazuje pewne cechy kapitałowe, widoczne przede wszystkim w odniesieniu do osoby komandytariusza. Natężenie owych cech kapitałowych może być różne w zależności od tego, czy chodzi o spółkę „typową” (konstrukcja tej spółki nawiązuje do modelu wskazanego w kodeksie spółek handlowych), czy o spółkę „nietypową”, w której w umowie spółki zawierane są postanowienia nadające danej spółce komandytowej dużo bardziej kapitałowy charakter niż w modelu „kodeksowym”⁵³.

⁵¹ Zob. J. Frąckowiak, [w:] *Kodeks handlowy. Komentarz*, K. Kruczałak (red.), Warszawa 2001, s. 496, I. Komarnicki, *Prawo akcjonariusza do udziału w zysku*, Warszawa 2007, s. 298-299; K. Bandarzewski, *Prawo akcjonariusza*, Kraków 1996, s. 70; R. Pabis, *Prawo do udziału w zysku spółki z o.o.*, „Monitor Prawniczy” 2002, nr 3, s. 117.

⁵² Zob. W. Górecki, A. Kappes, [w:] *System Prawa Handlowego. Prawo spółek handlowych. Tom 2*, S. Włodyka (red.), Warszawa 2012, s. 505.

⁵³ Zob. *ibidem*.

W spółce komandytowej muszą być zawsze dwa rodzaje wspólników – komplementariusze i komandytariusze – odpowiadających w sposób zróżnicowany. Należy to do *differentia specifica* spółki komandytowej⁵⁴. W myśl art. 102 k.s.h. spółką komandytową jest spółka osobowa mająca na celu prowadzenie przedsiębiorstwa pod własną firmą, w której wobec wierzycieli za zobowiązania spółki co najmniej jeden wspólnik odpowiada bez ograniczenia (komplementariusz), a odpowiedzialność co najmniej jednego wspólnika (komandytariusza) jest ograniczona. W sprawach nieuregulowanych do spółki komandytowej stosuje się odpowiednio przepisy o spółce jawnej, chyba że kodeks spółek handlowych stanowi inaczej (art. 103 § 1 k.s.h.).

Spółkę komandytową reprezentują komplementariusze, których z mocy umowy spółki albo prawomocnego orzeczenia sądu nie pozbawiono prawa reprezentowania spółki (art. 117 k.s.h.). Stosownie do art. 118 § 1 k.s.h., komandytariusz może reprezentować spółkę jedynie jako pełnomocnik. Jeżeli dokona on w imieniu spółki czynności prawnej, nie ujawniając swojego pełnomocnictwa, odpowiada za skutki tej czynności wobec osób trzecich bez ograniczenia; dotyczy to także reprezentowania spółki przez komandytariusza, który nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres (§ 2). Art. 121 k.s.h., regulujący prowadzenie spraw spółki komandytowej, przewiduje, że komandytariusz nie ma prawa ani obowiązku prowadzenia spraw spółki, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (§ 1). W sprawach przekraczających zakres zwykłych czynności spółki wymagana jest zgoda komandytariusza, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (§ 2). Ograniczeń, o których mowa w art. 56 i art. 57, nie stosuje się do komandytariusza nieposiadającego prawa do prowadzenia spraw spółki lub jej reprezentowania, chyba że umowa spółki stanowi inaczej (§ 3). Tym samym kodeks spółek handlowych realizuje klasyczną teorię spółki komandytowej, w której komandytariusz uwolniony jest zarówno od reprezentacji spółki, jak i prowadzenia jej spraw. Od razu trzeba jednak zaznaczyć, że art. 121 § 1 *in fine* k.s.h. zawiera normę dyspozytywną i umowa spółki inaczej może ukształtować prowadzenie spraw spółki. Nie jest dlatego wykluczone umowne nałożenie na komandytariusza zarówno prawa, jak i obowiązku prowadzenia spraw spółki, a także powierzenie komandytariuszom prowadzenia jedynie niektórych spraw albo udzielenie im jedynie prawa bez obowiązku⁵⁵.

Relevantny art. 123 k.s.h. stanowi, że komandytariusz uczestniczy w zysku spółki proporcjonalnie do rzeczywiście wniesionego przez niego wkładu do spółki,

⁵⁴ Zob. A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, Lex/el. 2021, komentarz do art. 102, pkt 1.

⁵⁵ Tak trafnie np. J.P. Naworski, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł I. Przepisy ogólne. Tytuł II. Spółki osobowe*, t. 1, T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz (red.), Warszawa 2001, s. 315.

chyba że umowa spółki stanowi inaczej (§ 1). Zysk przypadający komandytariuszowi za dany rok obrotowy jest przeznaczany w pierwszej kolejności na uzupełnienie jego wkładu rzeczywiście wniesionego do wartości umówionego wkładu (§ 2). Przepis ten różni się od reguł udziału wspólników w zysku spółki jawnej, przewidujących ich równy udział w zysku (art. 51 § 1 k.s.h.), a zawarta w nim regulacja jest podobna do reguły udziału wspólników w zysku spółki z o.o.⁵⁶. Umowa spółki komandytowej nie musi określać reguł podziału zysku i strat. W takim przypadku komplementariusz, stosownie do art. 51 § 1 w zw. z art. 103 k.s.h., ma prawo do równego udziału w zyskach bez względu na rodzaj i wartość wkładu wniesionego do spółki, natomiast komandytariusz uczestniczy w zysku proporcjonalnie do wkładu rzeczywiście wniesionego przez niego do spółki⁵⁷. Dopuszczalność całkowitego i trwałego pozbawienia wspólnika (albo wspólników) w umowie spółki komandytowej udziału (albo udziałów) w zysku wywołuje kontrowersje w piśmiennictwie. W myśl pierwszego poglądu w zasadzie dopuszcza się taką możliwość. Zgodnie z drugim poglądem, taka stypulacja umowna jest nieważna na podstawie art. 58 i art. 353¹ k.c. Trzecia koncepcja uzależnia ocenę sytuacji od tego, czy spółka prowadzi działalność o charakterze niezarobkowym, czy też zarobkowym. W tym pierwszym przypadku akceptuje się wyłączenie na nieograniczony czas prawa wspólników do zysku. W przypadku drugim kwestionuje się taką ewentualność. Natomiast nie wywołuje zastrzeżeń możliwość czasowego wyłączenia prawa wspólników spółki komandytowej do udziału w jej zysku⁵⁸. Nie ma zatem żadnego automatyzmu i pewności, że w każdym roku wspólnikowi przysługiwać będzie skuteczne roszczenie o wypłatę zysku.

Specyfika podziału zysku w spółce komandytowej przejawia się w swoistej dwoistości zasad⁵⁹. O ile bowiem komandytariusze uczestniczą w zysku proporcjonalnie do wkładu rzeczywiście wniesionego, o tyle udział komplementariuszy w zysku spółki jest równy, i to w dodatku bez względu na rodzaj i wartość wkładu. Pojawia się więc pytanie, jak pogodzić te na pierwszy rzut oka sprzeczne zasady. W doktrynie pojawiają się różne rozwiązania tego problemu. Według pierwszego poglądu zysk przeznaczony do podziału między wspólników należy podzielić po równo między wspólników, a następnie zredukować udział komandytariuszy poprzez uwzględnienie wielkości rzeczywistego wkładu, a nadwyżkę podzielić

⁵⁶ Tak J. Szwaja, I. Mika, komentarz do art. 123, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 1-150 k.s.h. Tom I*, S. Soltysiński (red.), Warszawa 2012, nb 6.

⁵⁷ Tak J.P. Naworski, R. Potrzeńcz, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 123, pkt 2.

⁵⁸ Zob. W. Górecki, A. Kappes, [w:] *System...*, s. 547-548 i podana tam literatura.

⁵⁹ Zob. T. Szczurowski, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Warszawa 2020, komentarz do art. 123 k.s.h., nb 8.

między komplementariuszy. Odmienny, dominujący pogląd wskazuje jednak, że taki sposób podziału zysku nadmiernie uprzywilejowałyby komplementariuszy i dlatego obliczenie ich udziałów powinno nastąpić poprzez podzielenie całego zysku przez sumę liczby komplementariuszy oraz ułamków odpowiadających stosunkowi rzeczywistych wkładów komandytariuszy do wkładów umówionych. Iloraz tak wyliczony stanowiłby udział w zysku komplementariusza. Udział komandytariusza wymagałby jeszcze przemnożenia udziału komplementariusza poprzez ułamek odpowiadający stosunkowi rzeczywistych wkładów komandytariuszy do wkładów umówionych⁶⁰. W praktyce przyjmuje się drugi z dopiero co wskazanych sposobów wyliczenia indywidualnego zysku⁶¹.

Niewątpliwie regulacja kodeksu spółek handlowych odnosząca się do zysku komandytariusza ma charakter bardzo ogólny, ramowy. Poza wskazaniem sposobu ustalenia udziału w zysku ustawodawca nie rozstrzyga pozostałych kwestii, w szczególności nie wskazuje, kiedy powstaje prawo do zysku, a więc którzy współnicy są do niego uprawnieni. Na aprobatę zasługuje stanowisko T. Szczurowskiego⁶², który jest zdania, że kierując się regułą wynikającą z art. 52 § 1 k.s.h., uznać należy, że roszczenie o wypłatę zysku przysługuje z końcem każdego roku obrotowego. Nie jest w tym przypadku konieczne podjęcie uchwały co do podziału zysku, zasady te bowiem wynikają z przepisów prawa lub postanowień umowy. Odmiennie rozporządzenie zyskiem musi mieć swoją podstawę w umowie, a w przeciwnym razie wymaga zgody każdego współnika, w przypadku zaś braku takiej zgody każdy współnik powinien być zaspokojony⁶³. M. Spyra⁶⁴ wywodzi, że w wypadku braku odmiennych postanowień umowy spółki zatwierdzenie jej sprawozdania finansowego wykazującego dodatni wynik finansowy na koniec roku obrotowego powoduje, że roszczenie o wypłatę zysku powstaje *ex lege* (art. 53 ust. 3 i 4 ustawy o rachunkowości).

⁶⁰ Tak W. Górecki, A. Kappes, [w:] *System prawa handlowego. Prawo spółek handlowych. Tom 2A*, A. Szumański (red.), Warszawa 2012, s. 543-547; P. Pinior, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Strzępka (red.), Warszawa 2009, s. 211; J.P. Naworski, [w:] *Kodeks...*, s. 320; M. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007, art. 123, nb 1; taż, [w:] *Prawo handlowe*, J. Okolski (red.), Warszawa 2008, s. 183; T. Siemiątkowski, R. Potrzezsch, *Konsekwencje wprowadzenia do kodeksu spółek handlowych pojęcia udziału kapitałowego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 4, s. 13.

⁶¹ Na temat możliwych sposobów wyliczenia zysku komandytariusza zob. A. Nowacki, *Zysk i strata w spółce komandytowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2016, nr 4, s. 4-13.

⁶² Zob. T. Szczurowski, [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Warszawa 2020, komentarz do art. 123, nb 12.

⁶³ Tak też A. Herbet, *Spółka komandytowa według Kodeksu Spółek Handlowych. Komentarz*, Lublin 2004, s. 205.

⁶⁴ M. Spyra, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, komentarz do art. 123 k.s.h., nb 11.

Uprawnienie wspólnika do pobrania zysku nie zależy w ten sposób od decyzji większości. Jest to rozwiązanie odmienne niż w spółkach kapitałowych i w spółce komandytowo-akcyjnej. Art. 52 § 2 w zw. z art. 103 k.s.h. wskazuje wyraźnie na możliwość żądania wypłaty udziału z końcem roku obrotowego. Zasadę tę modyfikuje art. 53 ust. 3 i 4 ustawy o rachunkowości, zgodnie z którym podział lub pokrycie wyniku finansowego netto jednostek może nastąpić dopiero po zatwierdzeniu sprawozdania finansowego przez organ zatwierdzający, którym w spółce komandytowej są wszyscy wspólnicy (art. 3 pkt 7 ustawy o rachunkowości). W spółkach komandytowych, które mają zgodnie z art. 64 ust. 1 pkt 4 ustawy o rachunkowości poddać sprawozdanie finansowe badaniu biegłego rewidenta, zatwierdzenie sprawozdania winno być poprzedzone przedstawieniem wspólnikom opinii biegłego (art. 53 ust. 3 ustawy o rachunkowości). Powyższe reguły nie dotyczą wypłaty zaliczek na poczet zysku. Do jego zaistnienia nie jest potrzebna uchwała wspólników. Tak w odniesieniu do spółki jawnej uznał Sąd Najwyższy w wyroku z 3.07.2008 r., IV CSK 101/08⁶⁵.

⁶⁵ Lex nr 447699. W uzasadnieniu tego wyroku SN wskazał, że ustawa o rachunkowości nie określa formy zatwierdzenia sprawozdania finansowego spółki jawnej. Ponieważ decyzje w tej sprawie należą do wspólników spółki jawnej, a zatwierdzenie sprawozdania finansowego wykracza poza zakres zwykłych czynności spółki, wspólnicy mogą podjąć jednomyślną uchwałę (art. 43 k.s.h.) lub w inny sposób powinni wyrazić swoją aprobatę dla sprawozdania finansowego. W spółce jawnej, w odróżnieniu od spółek kapitałowych (art. 191 § 1 oraz art. 347 § 1 k.s.h.), do wypłaty zysku nie jest niezbędne podjęcie przez wspólników uchwały o przeznaczeniu zysku do wypłaty. Zysk określany jako nadwyżka majątku spółki ponad wartość wkładów wspólników ma charakter obiektywny. Powstaje i istnieje niezależnie od tego, czy wspólnicy podejmą uchwałę o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego za ostatni rok obrotowy. W spółkach sporządzających sprawozdanie finansowe zysk wynika z bilansu spółki. Objęcie spółki jawnej podlegającej przepisom ustawy o rachunkowości obowiązkiem zatwierdzenia sprawozdania finansowego nie później niż 6 miesięcy od końca roku obrotowego (art. 53 ust. 1 w związku z art. 3 pkt 10 ustawy o rachunkowości) oznacza, że jest to czas niezbędny, w którym w normalnym trybie spółka powinna spełnić świadczenie, gdyby wspólnik zgłosił żądanie wypłaty zysku w najwcześniejszym możliwym terminie (art. 120 § 1 zd. 2 k.c.), czyli z końcem roku obrotowego (art. 52 § 1 k.s.h.). Z upływem tego czasu należałoby łączyć wymagalność roszczenia wspólnika i rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia tego roszczenia. Zgłoszenie żądania wypłaty zysku jest jedyną czynnością, jaką powinien podjąć wierzyciel w celu uzyskania należnej mu wypłaty, o ile spółka osiągnęła zysk za ostatni rok obrotowy i wspólnicy nie podjęli decyzji o innym przeznaczeniu zysku. Pozostałe czynności należą do spółki. Niedopełnienie przez spółkę administracyjnego obowiązku zatwierdzenia sprawozdania finansowego w oznaczonym czasie nie uprawnia do uchylenia się od wypłaty zysku należnego wspólnikowi z powołaniem się na brak wymagalności jego roszczenia. Przyjęcie odmiennego stanowiska trwale pozbawiałoby wspólnika spółki jawnej realnego udziału w zyskach w poszczególnych okresach obliczeniowych.

VI. TERMIN PRZEDAWNIEŃ ROSZCZENIA KOMANDYTARIUSZA NIEBĘDĄCEGO PRZEDSIĘBIORCĄ O WYPŁATĘ PRZYPADAJĄCEGO NA NIEGO ZYSKU SPÓŁKI KOMANDYTOWEJ

1. Roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku nie ma charakteru powtarzającego się świadczenia, które będzie musiało przysługiwać współnikowi (komandytariuszowi) w każdym następującym roku. Powtarzalność i okresowość wypłaty zysku nie są pewne. Wspólnicy mogą chociażby czasowo wyłączyć prawo współników spółki komandytowej do udziału w zysku spółki. Zysk przypadający komandytariuszowi za dany rok obrotowy jest ponadto przeznaczany w pierwszej kolejności na uzupełnienie jego wkładu rzeczywiście wniesionego do wartości umówionego wkładu. Nie należy też zapominać o regulacji z art. 52 § 2 w zw. z art. 103 k.s.h., zgodnie z którą, „jeżeli wskutek poniesionej przez spółkę straty udział kapitałowy współnika został uszczuplony, zysk przeznacza się w pierwszej kolejności na uzupełnienie udziału współnika”. Sens tej regulacji odnosi się zarówno do komplementariuszy, jak i do komandytariuszy⁶⁶. Część nauki dopuszcza też rozwiązanie, zgodnie z którym umowa spółki nie pozbawia współnika udziału w zysku spółki, ale wyklucza możliwość powstania roszczenia o jego wypłatę. W takim przypadku wspólnik nie mógłby wprawdzie uzyskać roszczenia do spółki o wypłatę zysku, ale przypadający na niego udział w zysku byłby dopisywany do jego konta kapitałowego i zwiększałby wartość udziału kapitałowego. Takie rozwiązanie byłoby dla tego współnika korzystne ze względu na brzmienie art. 53 w zw. z art. 103 k.s.h. oraz art. 65 w zw. z art. 103 k.s.h.⁶⁷. Wreszcie zysk (netto) nie musi się pojawiać w spółce w każdym roku. W tym przypadku (jak i przy dywidendzie) brak podstaw do przyjęcia założenia, że roszczenie o zapłatę udziału w zysku będzie powstawało co roku lub przynajmniej w regularnych odstępach czasu. Roszczenie o wypłatę zysku nie ma dlatego charakteru okresowego. W konsekwencji nie ma do niego zastosowania 3-letni termin przedawnienia z art. 118 k.c. Świadczenia okresowe polegają wszak na powtarzającym się w regularnych odstępach przez czas trwania stosunku prawnego dawaniu pewnej ilości pieniędzy lub rzeczy oznaczonych rodzajowo, które jednak nie składają się na z góry określoną co do wielkości całość. Globalny rozmiar tych świadczeń zależy od czasu trwania stosunku prawnego. To odróżnia świadczenia okresowe od podzielných świadczeń jednorazowych, których spełnienie zostało rozłożone na części (raty). Każde ze świadczeń okresowych jest samodzielnym świadczeniem (nie częścią jednego większego świadczenia), przedmiotem

⁶⁶ Tak trafnie W. Górecki, A. Kappes, [w:] *System...*, s. 549.

⁶⁷ *Ibidem*, s. 548.

odrębnego roszczenia, które oddzielnie od pozostałych staje się wymagalne i ulega przedawnieniu w terminie trzech lat. Świadczenie okresowe stanowi element stosunku prawnego kreującego zobowiązanie trwałe (ciągłe), spełniane okresowo (zasadniczo w regularnych odstępach czasu). Nie traci ono swojego charakteru wtedy, gdy strony postanowią, że w odniesieniu do danej umowy ma być spełnione jednorazowo⁶⁸. Roszczeniami o świadczenia okresowe, podlegającymi 3-letniemu przedawnieniu, są przede wszystkim roszczenia o zapłatę rent, czynszów oraz odsetek. Nie ma tu doniosłości okoliczność, między jakimi podmiotami stosunek prawny istnieje⁶⁹. Dla uznania charakteru okresowego świadczenia nie jest jednak wystarczające samo spełnienie warunku zależności rozmiaru świadczenia od upływu czasu⁷⁰. Jak zauważa ponadto D. Setcki, nietrafne jest przyjęcie, że wysokość roszczenia o wypłatę dywidendy jest zależna od upływu czasu trwania stosunku korporacyjnego. Nie można założyć, że jeżeli w roku X dywidenda wyniosła 20 jednostek, przez następne 3 lata nie była ona wypłacana, to w roku X+4 wynosić będzie 80 jednostek. Stanowisko takie może opierać się wyłącznie na teoretycznym założeniu oderwanym od dynamicznej rzeczywistości gospodarczej⁷¹. Zgadzam się z tym autorem, że brak jest uzasadnionych argumentów prawnych, by do roszczeń okresowych zaliczać roszczenia, których regularność powstawania oraz zależność wysokości od upływu czasu są wątpliwe.

Odmiennego zdania jest T. Szczurowski⁷², który uważa, że roszczenie o wypłatę zysku, jako roszczenie okresowe, przedawnia się z upływem 3 lat od wymagalności. Autor przyznaje, że odmienne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z 18.06.2015 r., III CZP 31/15, w której przyjął, że roszczenie współnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o wypłatę dywidendy nie jest roszczeniem o świadczenie okresowe, a wobec tego podlega 10-letniemu terminowi przedawnienia (aktualnie, z uwagi na zmianę art. 118 k.c. terminowi 6-letniemu). Jak stwierdza, orzeczenie to zapadło co prawda na gruncie spółki z o.o., niemniej

⁶⁸ Zob. Z. Radwański, *Uwagi o zobowiązaniach trwałych (ciągłych) na tle kodeksu cywilnego*, „Studia Cywilistyczne” 1969, t. XIII-XIV, s. 254.

⁶⁹ Zob. np. Z. Radwański, A. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2012, s. 49, T. Dybowski, [w:] *System prawa cywilnego, t. III, cz. 1, Prawo zobowiązań – część ogólna*, Wrocław 1981, s. 102 i n.; T. Dybowski, A. Pyrżyńska, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 5, Warszawa 2006, s. 200; B. Kordasiewicz [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański (red.), Warszawa 2008, s. 585-590; T. Dybowski, A. Pyrżyńska, [w:] *System prawa prywatnego. Tom 5. Prawo zobowiązań – część ogólna*, E. Łętowska (red.), Warszawa 2013, s. 216-218.

⁷⁰ Odmienne I. Komarnicki, *Prawo...*, s. 299, uchwała składu siedmiu sędziów SN z 27.01.2005 r., III CZP 42/04.

⁷¹ Zob. D. Setcki, *Glosa...*, s.420.

⁷² Zob. T. Szczurowski, [w:] *Kodeks...*, komentarz do art. 123, nb 12.

jednak można rozważać jego zastosowanie również wobec roszczenia o wypłatę zysku w spółce komandytowej.

2. *Prima facie* w kwestii dotyczącej natomiast pytania o przedawnienie w terminie 3-letnim roszczenia komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku, jako związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej, mogłoby się wydawać, że odpowiedź na nie winna być pozytywna, skoro Sąd Najwyższy w wyroku z 2.02.2005 r., IV CK 461/04⁷³ uznał, że „roszczenie byłego współnika spółki cywilnej o zasądzenie należnego mu udziału w zyskach spółki jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej i przedawnia się w terminie 3-letnim określonym w art. 118 k.c.”. W uzasadnieniu tego judykatu zwrócono uwagę na to, że zróżnicowanie terminów przedawnienia określonych w art. 118 k.c. nie zależy ani od charakteru podmiotu, któremu roszczenie przysługuje, ani od charakteru rozstrzygnięcia sprawy (cywilna czy gospodarcza), lecz wyłącznie od rodzaju roszczenia z punktu widzenia jego związku z określonym rodzajem działalności, analiza zaś pojęcia „działalność gospodarcza” musi uwzględniać przedmiot i cel danego unormowania⁷⁴. Pojęcie „działalność gospodarcza”, użyte w art. 118 k.c. oznacza, podobnie jak w innych przepisach używających tego określenia, podporządkowaną zasadom racjonalnego gospodarowania działalność o charakterze zawodowym, obejmującą powtarzalne czynności skierowane na wymianę dóbr lub usług⁷⁵. W ocenie Sądu Najwyższego już z zawartej w art. 860 k.c. umowy spółki wynika, że jej istotą jest dążenie do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego, a osiąganie zysku niewątpliwie w tym celu się mieści. Roszczenie o podział zysku wypracowanego w wyniku działalności o wskazanych wyżej cechach ma zatem niewątpliwie z tą działalnością związek.

Pojawia się jednak dość naturalne pytanie, czy uprawniona jest analogia pomiędzy spółką cywilną a spółką komandytową. Ta ostatnia należy do spółek

⁷³ Lex nr 143336.

⁷⁴ Zob. m.in. wyroki SN z: 16.07.2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004 r., nr 10, poz. 157, z 17.12.2003 r., IV CK 288/02, OSNC 2005, nr 1, poz. 15 [z tezą: „Roszczenie o zapłatę pierwszej opłaty rocznej, dochodzone przez gminę od spółdzielni na podstawie art. 2c ust. 6 ustawy z 29.09.1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, ze zm.), nie jest roszczeniem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej”]; z 6.11.1998 r., III CKN 6/98, Lex nr 50677 [z tezą: „Zróżnicowanie terminów przedawnienia określonych w art. 118 k.c. nie zależy ani od charakteru podmiotu, któremu roszczenie przysługuje, ani od charakteru rozstrzyganej sprawy (cywilna czy gospodarcza), a wyłącznie od rodzaju (kwalifikacji) roszczenia z punktu widzenia jego związku z określonym rodzajem działalności”].

⁷⁵ Zob. m.in. uchwały składu siedmiu sędziów SN z 18.06.1991 r., III CZP 40/91, OSNC 1992 r., nr 2, poz. 17; z 6.12.1991 r., III CZP 117/91, OSNC 1992 r., nr 5, poz. 65; z 14.05.1998 r., III CZP 12/98, OSNC 1998 r., nr 10, poz. 15.

osobowych prawa handlowego. Jest tzw. ułomną osobą prawną (art. 331 k.c.). Ma zdolność prawną oraz zdolność do czynności prawnych (może nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, oraz zaciągać zobowiązania), ma zdolność sądową – może pozywać i być pozywaną (art. 8 § 1 k.s.h.). Ma wyodrębnienie organizacyjne, związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa jako celu utworzenia spółki, i majątkowe, będące odrębną masą majątkową od majątków wspólników. Spółka komandytowa działa pod własną firmą. Prowadzenie przedsiębiorstwa przez spółkę wiąże się z jej statusem jako przedsiębiorcy w rozumieniu art. 43¹ k.c.⁷⁶. Z kolei spółka cywilna nie jest w ogóle spółką prawa handlowego. Nie ma ona ani zdolności prawnej, ani zdolności do czynności prawnych. W przypadku spółki cywilnej podmiotami są wspólnicy spółki cywilnej jako osoby fizyczne. W obrocie gospodarczym status przedsiębiorców mają poszczególni wspólnicy spółki cywilnej, a nie sama spółka cywilna, zatem działalność każdego ze wspólników spółki cywilnej prowadzących wspólne przedsiębiorstwo powinna być uznawana za ich działalność gospodarczą. Przyznanie statusu przedsiębiorcy wspólnikowi spółki osobowej, bez względu na to, czy chodzi o komandytariusza, czy komplementariusza, nie wydaje się już jednak tak oczywiste, skoro status ten ma sama spółka, prowadząc przedsiębiorstwo pod własną firmą, a nie pod wspólną firmą wspólników. Żaden przepis prawa cywilnego, w tym prawa spółek handlowych, jako wyspecjalizowanego działu, nie daje podstawy do uznania, iż przedsiębiorcami są również wspólnicy spółek handlowych, jeżeli statusu takiego nie posiadają na skutek samodzielnego prowadzenia przedsiębiorstwa poza uczestnictwem w spółce. W konsekwencji uznać trzeba, że taka analogia do spółki cywilnej nie jest uprawniona, jeśli idzie o komandytariusza spółki komandytowej.

Roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej nie jest roszczeniem związanym z prowadzeniem przez niego działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c. Jest tak z kilku powodów.

Po pierwsze – spółka komandytowa, będąc formalnie spółką osobową, wykazuje pewne cechy kapitałowe, widoczne przede wszystkim w odniesieniu do osoby komandytariusza. Oznacza to m.in. i to, że charakter prawa wspólnika spółki osobowej (komandytariusza) do udziału w zysku spółki jest zbliżony do statusu prawa do dywidendy w spółce kapitałowej. Żadne istotne racje prawne nie przemawiają za przyjęciem, że wprowadzie roszczenie wspólnika spółki z o.o. (tak samo i akcjonariusza) niebędącego przedsiębiorcą, o wypłatę dywidendy nie jest roszczeniem

⁷⁶ Zob. A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, Lex/el. 2021, komentarz do art. 102 k.s.h., pkt 1.

związany z prowadzeniem przez niego działalności gospodarczej, ale już ma taki charakter roszczenie komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę przypadającego na niego zysku w spółce komandytowej. Charakter tych roszczeń jest zbliżony. Roszczenie to jest pochodną praw udziałowych (majątkowych) w spółce prawa handlowego. Dlatego przedstawione wyżej uwagi odnoszące się do roszczenia o wypłatę dywidendy jako niezwiązanego z prowadzeniem działalności gospodarczej mają także zastosowanie w znacznej mierze i do tego roszczenia. Oba te roszczenia nie są związane z prowadzeniem działalności gospodarczej przez wspólnika. Udział w spółce *per se* nie stanowi co do zasady prowadzenia działalności gospodarczej. W takim przypadku działalność gospodarczą prowadzi spółka (z o.o., komandytowa), a nie wspólnik. Nie można przyjmować, że sama czynność wniesienia wkładów na udziały (akcje) w spółce handlowej pozostaje w związku z prowadzoną przez tę spółkę, obojętnie w jakim przedmiocie, działalnością gospodarczą. Dla kwalifikacji roszczenia wspólnika (o wypłatę dywidendy w spółce kapitałowej czy o wypłatę zysku w spółce komandytowej) jako związanego, bądź też nie, z prowadzeniem działalności gospodarczej, nie ma ponadto znaczenia, czy spółka jest przedsiębiorcą. Związek danego roszczenia z prowadzeniem działalności gospodarczej powinien być wszak rozpatrywany z perspektywy wierzyciela (wspólnika), a nie dłużnika (spółki)⁷⁷. Zresztą, gdyby chcieć go rozpatrywać z punktu widzenia dłużnika, wniosek byłby ten sam. Nie ma tu miejsca na uczestnictwo w obrocie gospodarczym, zmierzanie do wytwarzania dóbr materialnych i uzyskiwania zysku. Zgadzam się też z M. Rodzyńkiewiczem, iż z faktu, że określone zobowiązanie ma związek z przedsiębiorstwem dłużnika (spółki), nie wynika wcale, że w takim razie odpowiadająca mu wierzytelność wspólnika o zapłatę musi mieć automatycznie charakter gospodarczy i przedawniać się w terminie 3 lat. Ponadto to, że dla wypłaty zysku w spółce z o.o. – odmiennie niż w przypadku dywidendy w spółce z o.o. czy akcyjnej – warunkiem powstania prawa i nabycia roszczenia nie jest podjęcie przez wspólników uchwały o przeznaczeniu zysku do wypłaty, bynajmniej nie jest przeszkodą ku temu, by roszczenia komandytariusza o wypłatę zysku nie móc zakwalifikować, tak jak roszczenia wspólnika spółki z o.o. o wypłatę dywidendy, tzn. jako roszczenia jednorazowego (a nie okresowego) i niezwiązanego z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Po drugie – art. 118 k.c. ustanawiający krótszy, bo 3-letni termin przedawnienia dla roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, ustanawia wyjątek od ogólnej zasady rządzącej czasem przedawnienia roszczeń majątkowych, zgodnie z którą, o ile przepis szczególny nie stanowi inaczej, przedawniają się one

⁷⁷ Zob. D. Setcki, *Glosa...*, s. 421.

w terminie 6-letnim i jako taki musi być wykładany ściśle (zwązajaco, a nie rozszerzajaco), zgodnie z zasadą wykładni przepisów prawnych wyrażonych łacińską paremią *exceptiones non sunt extendende*. Nie ma dlatego potrzeby przyjmowania „swoistej okresowości” roszczenia o wypłatę zysku, czy też dywidendy, i analogicznego stosowania art. 118 k.c. w zakresie, w jakim odnosi się do roszczeń okresowych.

Po trzecie – 3-letni termin przedawnienia roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej ustanowiony w art. 118 k.c. dotyczy tylko roszczeń przysługujących podmiotom prowadzącym działalność gospodarczą (przedsiębiorcom) i mających związek z taką działalnością tych podmiotów (bez znaczenia jest natomiast, czy druga strona danego stosunku prawnego prowadzi działalność gospodarczą)⁷⁸. Możliwa jest dlatego sytuacja, że w ramach określonego stosunku prawnego roszczenia przysługujące danemu podmiotowi w związku z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą ulegać będą przedawnieniu w terminie 3-letnim, ale już roszczenia przysługujące wobec niego drugiej stronie tego stosunku – w terminie 6-letnim⁷⁹. Nie kwestionując tego, że w aprobowanym przez doktrynę orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie dominuje szerokie ujmowanie „prowadzenia działalności gospodarczej” i roszczeń związanych z jej prowadzeniem, nie można uznać, co do zasady, by dochodzenie przez wspólnika spółki kapitałowej dywidendy, jak i dochodzenie przez komandytariusza roszczenia o wypłatę zysku było samo przez się przejawem prowadzenia przez niego działalności gospodarczej (pozostając z nią w normalnym, funkcjonalnym związku). To spółka ma status przedsiębiorcy, a takie roszczenie nie ma związku z prowadzoną przez nią działalnością gospodarczą. Jest ona tylko zobowiązana wobec wspólnika z tego tytułu. Sam udział w spółce nie jest jeszcze prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c. Jeśli wspólnik nie prowadzi działalności gospodarczej (nie jest przedsiębiorcą), dochodzenie przez niego tych roszczeń od spółki nie może być zakwalifikowane nawet jako drugorzędny, poboczny przedmiot działalności gospodarczej wspólnika (nie ma tu wszak głównego, pierwszorzędnego przedmiotu tej działalności wspólnika). Wreszcie także

⁷⁸ Tak trafnie np. R. Trzaskowski, *Roszczenia...*, s. 5; A. Stępień-Sporek, F. Sporek, *Przedawnienie i terminy zawite*, Warszawa 2009, s. 63; wyrok SN z 10.01.2014 r., I CSK 213/13, Lex nr 1523427; wyrok SA w Krakowie z 29.01.2013 r., I ACa 1280/12, Lex nr 1362729; wyrok SA w Katowicach z 15.11.2012 r., I ACa 674/12, Lex nr 1236387. Nie można dlatego zaaprobować poglądu, że „związanie roszczenia z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia z prowadzeniem działalności gospodarczej ma miejsce niezależnie od tego, czy status przedsiębiorcy służy wzbogaconemu czy zubożonemu” (tak wyrok SN z 6.06.2012 r., III CSK 282/11, Lex nr 1212813; uchwała SN z 25.11.2011 r., III CZP 67/11, Lex nr 1164991; M. Grochowski, *Roszczenie o zwrot bezpodstawnie pobranych należności publicznoprawnych – termin przedawnienia*, „Monitor Prawniczy” 2013, nr 15, s. 828.

⁷⁹ Zob. np. A. Stępień-Sporek, F. Sporek, *Przedawnienie...*, s. 63, J. Kuźmicka-Sulikowska, *Idea...*, s. 282.

uczestniczenie przez wspólnika w podejmowaniu uchwał czy zagwarantowana prawnie taka możliwość, tak samo jak i to, że mogą oni reprezentować spółkę bądź prowadzić jej sprawy, nie może uzasadniać uznania roszczeń, o których mowa w niniejszym artykule, za związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Skądinąd komandytariusz w spółce ani jej nie reprezentuje, ani co do zasady nie prowadzi jej spraw. Tym zajmują się komplementariusze.

VII. PODSUMOWANIE

Ogólny (6-letni) termin przedawnienia roszczeń wspólnika (akcjonariusza) niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę dywidendy, jak i roszczenia komandytariusza niebędącego przedsiębiorcą o wypłatę zysku w spółce komandytowej, wydaje się zbyt długi. Sama ta okoliczność nie może jednak uzasadniać przyjęcia, że *de lege lata* termin przedawnienia tych roszczeń wynosi 3 lata. Postulować należy dlatego, by do kodeksu spółek handlowych wprowadzić normę, która zakreśli ramy czasowe dochodzenia tych roszczeń od spółki handlowej. Wydaje się, że termin 3-letni byłby właściwy dla obu tych roszczeń, zwłaszcza że blisko im w naturze do świadczeń okresowych (niektórzy nawet tak je kwalifikują). Ponadto przez część piśmiennictwa uznawane są one (przynajmniej w niektórych przypadkach) za roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Skądinąd, w ramach prac nad reformą przepisów o spółce z o.o., Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego przedłożyła projekt wprowadzenia generalnego przepisu, zgodnie z którym roszczenia przewidziane w kodeksie spółek handlowych miałyby przedawniać się z upływem 3 lat, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (projektowany art. 71 k.s.h.). Projekt ten nie został jednak zrealizowany⁸⁰.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Allerhand M., *Kodeks handlowy. Komentarz*, Lwów 1935.
Bandarzewski K., *Prawo akcjonariusza*, Kraków 1996.
Chłopecki A., *Opcje i transakcje terminowe. Zagadnienia prawne*, Kraków 2001.
Chomiuk M., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Warszawa 2020.
Dalka S., *Glosa do uchwały SN z 11.06.1992 r., III CZP 64/92*, „Orzecznictwo Gospodarcze” 1992, nr 4.
Dybowski T., [w:] *System prawa cywilnego, t. III, cz. 1. Prawo zobowiązań – część ogólna*. Wrocław 1981.
Dybowski T., Pyrzyńska A., [w:] *System prawa prywatnego. Tom 5. Prawo zobowiązań – część ogólna*, E. Łętowska (red.), Warszawa 2013.

⁸⁰ Zob. A. Opalski, K. Oplustil, T. Siemiątkowski, S. Sołtysiński, A. Szumański, J. Warchoń, *Projekt reformy struktury majątkowej spółki z o.o.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 12, s. 15, A. Opalski, [w:] *System...*, t. 17B, s. 403.

- Frąckowiak J., [w:] *Kodeks handlowy. Komentarz*, K. Kruczalak (red.), Warszawa 2001.
- Frąckowiak J., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, W. Pyziół (red.), Warszawa 2008.
- Frąckowiak J., Kidyba A., Popiołek W., Spyra M., [w:] *System prawa handlowego. Prawo spółek handlowych. Tom 2B*, A. Szumański (red.), Warszawa 2019.
- Górecki W., Kappes A., [w:] *System Prawa Handlowego. Prawo spółek handlowych. Tom 2*, S. Włodyka (red.), Warszawa 2012.
- Grochowski M., *Roszczenie o zwrot bezpodstawnie pobranych należności publicznoprawnych – termin przedawnienia*, „Monitor Prawniczy” 2013, nr 15.
- Herbet A., *Spółka komandytowa według Kodeksu spółek handlowych. Komentarz*, Lublin 2004.
- Herbet A., [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 17A. Prawo spółek kapitałowych*, S. Sołtysiński (red.), Warszawa 2015.
- Kidyba A., *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, Lex/el. 2021.
- Komarnicki I., *Prawo akcjonariusza do udziału w zysku*, Warszawa 2007.
- Kordasiewicz B., [w:] *System Prawa Prywatnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański (red.), Warszawa 2008.
- Kordasiewicz B., [w:] *System Prawa Prywatnego tom 2. Prawo cywilne – część ogólna*, Z. Radwański (red.), A. Olejniczak (red.), Warszawa 2019.
- Kuropatwiński J., *Umowne rozporządzenie wierzytelnością przyszłą*, Toruń 2007.
- Kuźmicka-Sulikowska J., *Idea przedawnienia i jej realizacja w polskim kodeksie cywilnym*, Wrocław 2015.
- Litwińska-Werner M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Litwińska-Werner M., [w:] *Prawo handlowe*, J. Okolski (red.), Warszawa 2008.
- Machnikowski P., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), Warszawa 2019.
- Mataczyński M., Saczywko M., [w:] *Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹¹*, M. Gutowski (red.), Warszawa 2016.
- Naworski J.P., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Tytuł I. Przepisy ogólne. Tytuł II. Spółki osobowe*, t. 1, T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz (red.), Warszawa 2001.
- Nowacki A., *Zysk i strata w spółce komandytowej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2016, nr 4.
- Nowacki A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Tom I. Komentarz. Art. 151-226 k.s.h.*, Warszawa 2018.
- Opalski A., Oplustil K., Siemiątkowski T., Sołtysiński S., Szumański A., Warchoń J., *Projekt reformy struktury majątkowej spółki z o.o.*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2010, nr 12.
- Opalski A., *Kapitał zakładowy. Zysk. Umorzenie*, Warszawa 2002.
- Opalski A., [w:] *System Prawa Prywatnego. T. 17B. Prawo spółek kapitałowych*, Warszawa 2016.
- Opalski A., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Tom III A. Spółka akcyjna. Komentarz do art. 301-392*, A. Opalski (red.), Warszawa 2016.
- Ożóg M., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Koźma, M. Ożóg (red.), Warszawa 2012.
- Pabis R., *Prawo do udziału w zysku spółki z o.o.*, „Monitor Prawniczy” 2002, nr 3.
- Pacek G.J., *Przedawnienie roszczenia o wypłatę dywidendy*, „Monitor Prawniczy” 2008, nr 20.
- Piniór P., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Strzępka (red.), Warszawa 2009.
- Popiołek W., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Strzępka (red.), Warszawa 2015.
- Popiołek W., *Akcja – prawo podmiotowe. Zarys prawa*, Warszawa 2014.
- Radwański Z., *Uwagi o zobowiązaniach trwałych (ciągłych) na tle kodeksu cywilnego*, „Studia Cywilistyczne” 1969, t. XIII-XIV.
- Radwański Z., Olejniczak A., *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2012.
- Rodzinkiewicz M., *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Setcki D., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 18.06.2015 r., III CZP 31/15*, „Studia Iuridica Toruniensia” 2017, t. XX.

Z problematyki przedawnienia roszczenia o wypłatę dywidendy oraz roszczenia...

- Siemiątkowski T., Potrzezsch R., *Konsekwencje wprowadzenia do kodeksu spółek handlowych pojęcia udziału kapitałowego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2001, nr 4.
- Sobolewski P., [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 1*, K. Osajda (red.), Warszawa 2017.
- Sołtysiński S., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301-458*, t. 3, S. Sołtysiński (red.), Warszawa 2008.
- Spyra M., [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Stępień-Sporek A., F. Sporek, *Przedawnienie i terminy zawite*, Warszawa 2009.
- Strzępka J., Zielińska E., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, J. Strzępka (red.), Warszawa 2015.
- Szczurowski T., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Z. Jara (red.), Warszawa 2020.
- Szwaja J., Mika I., [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 1-150 k.s.h. Tom I*, S. Sołtysiński (red.), Warszawa 2012.
- Trzaskowski R., *Roszczenia związane z prowadzeniem działalności gospodarczej w rozumieniu art. 118 k.c.*, „Przegląd Sądowy” 2006, nr 2.

Akty normatywne

- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy (Dz. U. z 1934 r. Nr 57, poz. 502, ze zm.).
- Ustawa z dnia 29 września 1990 r. o zmianie ustawy o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości (Dz. U. Nr 79, poz. 464, ze zm.).
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2021 r. poz. 217).
- Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz. U. z 2020 r. poz. 1526, ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2021 r. poz. 741).
- Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 38).
- Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2168).
- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz. U. z 2018 r. poz. 650).
- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo Przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162).

Orzecznictwo

- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 18.06.1991 r., III CZP 40/91, OSNCP 1992, nr 2, poz. 17.
- Uchwała siedmiu sędziów SN z 6.12.1991 r. III CZP 117/91, OSNCP 1992, nr 5, poz. 65.
- Uchwała SN z 11.06.1992 r., III CZP 64/92, OSNCP 1992, Nr 12, poz. 225.
- Uchwała SN z 9.03.1993 r. III CZP 156/92, OSNCP 1993, nr 9, poz. 152.
- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 14.05.1998 r., III CZP 12/98, OSNC 1998, nr 10, poz. 151.
- Uchwała SN z 29.10.2004 r., III CZP 58/04, OSNC 2005, nr 10, poz. 173.
- Uchwała SN z 22.07.2005 r., III CZP 45/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 66.
- Uchwała SN z 25.11.2011 r., III CZP 67/11, OSNC 2012, nr 6, poz. 69.
- Uchwała składu siedmiu sędziów SN z 9.03.2017 r., III CZP 69/16, OSNC 2017, nr 11, poz. 121.
- Uchwała SN z 12.05.2017 r., III CZP 5/17, OSNC 2018, nr 1, poz. 7.
- Wyrok SN z 6.11.1998 r., III CKN 6/98, Lex nr 50677.
- Wyrok SN z 11.09.2002 r. V CKN 1370/00, OSNC 2003, nr 11, poz. 155.
- Wyrok SN z 16.07.2003 r., V CK 24/02, OSNC 2004, nr 10, poz. 157.
- Wyrok SN z 24.04.2003 r., I CKN 316/01, OSNC 2004, nr 7-8, poz. 117.
- Wyrok SN z 17.12.2003 r., IV CK 288/02, OSNC 2005, nr 1, poz. 15.
- Wyrok SN z 2.02.2005 r., IV CK 461/04, Lex nr 143336.

Wyrok SN z 3.10.2008 r., I CSK 155/08, Lex nr 500172.
Wyrok SN z 6.06.2012 r., III CSK 282/11, Lex nr 1212813.
Wyrok SN z 10.01.2014 r., I CSK 213/13, Lex nr 1523427.
Wyrok SN z 12.02.2015 r., IV CSK 272/14, Lex nr 1656513.
Wyrok SN z 20.02.2015 r., V CSK 295/14, Lex nr 1677176.
Wyrok SN z 20.10.2016 r., II CSK 53/16, OSNC 2017, nr 7-8, poz. 84.
Wyrok SN z 17.01.2018 r., IV CSK 50/17, Lex nr 2558243.
Wyrok SA w Katowicach z 15.11.2012 r., I ACa 674/12, Lex nr 1236387.
Wyrok SA w Krakowie z 29.01.2013 r., I ACa 1280/12, Lex nr 1362729.

On the issue of prescription of a claim for dividend payment and a claim of a limited partner for profit distribution in a limited partnership

SUMMARY

The author discusses the issue – raising doubts in the academic and judicial judicature – of whether a claim of a shareholder who is not an entrepreneur for payment of a share in the company's annual profit (dividend) in a limited liability company or a joint-stock company and a claim of a limited partner who is not an entrepreneur for payment of profit in a limited partnership are claims connected with running a business activity or periodic claims within the meaning of Article 118 of the Civil Code, and as such are subject to prescription after three years. In his opinion, these claims are subject to prescription in six years, as they are not claims relating to the conduct of business activities or periodic claims. However, he postulates that these time limits should be shortened to three years as part of the amendment to the Commercial Companies Code.

Key words: limited partner's claim for payment of profit, shareholder's claim for payment of dividend, claim related to conducting business activity, periodic claim, limitation period.